

התנועה הרפורמית בישראל

חנוכה

אסופת תפילות, קטעי קריאה, מקורות לימוד ושירים

הפזמון מעוז צור התחבר בגרמניה בימי הביניים. בבית הראשון והאחרון מובעת תקוות העם לגאולה ולשיבת ציון. בארבעת הבתים האמצעיים נזכרים סיפורי היציאה ממצרים, גלות בבל ושיבת ציון, ביטול גזירות המן הרשע וביטול גזירות אנטיוכוס ונס החנוכה. רבים נוהגים לשיר רק את הבית הראשון ויש השרים את הבית הראשון ואת הבית החמישי, העוסק בנס חנוכה.

בחלק מקהילות היהדות המתקדמת והמתחדשת נוהגים להחליף את השורה השלישית בבית הראשון, המדברת על טבח באויב (הכנת טבח בצר ובאויב המשולים לכלב נובח במילים: "לעת תשבית מטבחך ושאון קרב תשכח")

הלל והודיה:

מעוז צור ישועתי לך נאה לשבח,
תכון בית תפילתי ושם תודה נזבח,
לעת תכין מטבח מצר המנבח,

(יש הנוהגים לשיר במקום השורה השלישית:
לעת תשבית מטבחך ושאון קרב תשכח)
אז אגמור בשיר מזמור חנפת המנבח.

גאולת מצרים:

רעות שבעה נפשי בנגון פחי כלה,
חיי מררו בקושי בשעבוד מלכות עגלה,
ובכידו הגדולה הוציא את הסגלה,
חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה.

שיבת ציון:

דביר קדשו הביאני וגם שם לא שקטתי,
ובא נוגש והגלני. כי זרים עבדתי,
ונין רעל מסכתי כמעט שעברתי,
קא בפל. זרבבל. לקא שבעים נושעתי.

נס פורים:

פרות קומת ברוש בקש אגני בן המדתא,
ונהיתה לו לפח ולמוקש וגאנתו נשפתה,
ראש ימיני נשאת. ואויב שמו מחית,
רב בניו וקניניו על העא תלית.

נס חנוכה:

יננים נקבצו עלי אזי בימי חשמנים,
ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים,
ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים,
בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים.

תקווה לעתיד:

חשוף זרוע קדשך וקרב קא הישועה,
נקם נקמת דם עבדיך מאמה הרשעה,
כי ארכה לנו השעה. ואין קא לימי הרעה,
דחה אדמון בצל צלמון הקם לנו רועה שבעה.

בכל אחד משמונת ערבי החג מדליקים את נרות החנוכיה. כמנהג בית הלל מוסיפים בכל יום נר נוסף, למרות שמעיקר הדין ניתן להשתפק גם בנר אחד בכל יום. בשל האיסור להשתמש באורם של נרות החנוכה מוסיפים לחנוכיה את נר השמש, ובו משתמשים גם על מנת להדליק את הנרות. נוהגים למקם את החנוכיה ליד חלון הבית במטרה לפרסם את הנס.

הדלקת נרות

מנהג חסידי להקדים להדלקת הנרות את הפסוק:

ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ונמעשה ידיו
כוננה עלינו ונמעשה ידיו כוננהו (תהילים צא).

אוחזים בנר השמש הדולק ומברכים לפני ההדלקה:

ברכת הנרות:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנכה:

ברכת הנסים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שעשה נסים
לאבותינו ולאמותינו בימים ההם בצמן הזה:

בערב הראשון בו מדליקים נרות יש להוסיף את ברכת הזמן:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
שהחיינו וקיימנו והגיענו לצמן הזה.

במהלך הדלקת הנרות נוהגים לשיר:

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות ועל
התשועות ועל הנחמות. שעשית לאבותינו / שעשית
לאמותינו בימים ההם בצמן הזה.

על ידי פהניך הקדושים. וכל מצות שמונת ימי חנכה הנרות
הללו קדש הם. ואין לנו רשות להשתמש בהם. אלא לראותם
בלבד.

כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיה ועל נפלאותיה ועל
ישועתה:

מנהג קהילות ספרד לומר את מזמור תהילים ל'

לאחר ההדלקה:

מזמור שיר חנפת הבית לדוד: ארומקא יי פי דליתני ולא שפמתי
אזיבי לי: יי אלהי ישועתי אליה ותפאני: יי העלית מן שאול נפשי
חייטני מירדי בור: זמרו ליי חסידיו והודו לזכר קדשו: פי רגע באפא
חיים פרצונו. בערב יליו ככי ולפקור רפה: ואני אמרתי בשלוי פל
אמוט לעולם: יי פרצונו העמדתה להררי עו. הסתרת פניי הייתי
נכהל: אליה יי אקרא ואל אדני אתחנן: מה בצע בדמי פרדתי אל
שחת היודך עפר הגידי אמתה: שמעי יי חנני יי היה עזר לי: הפכת
מספדי למחול לי פתחת שקי ותאגרני שמחה: למען זמרה כבוד
ולא ידים יי אלהי לעולם אודך.

שמונה מקראות לשמונת ימי החג

נס

מאי חנוכה? שנו רבותינו: בכ"ה בכסלו שמונה ימי חנוכה שאין מספידים בהם ואין מתענים בהם; שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו את כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

עפ"י תלמוד בבלי מסכת שבת כא ע"ב

הודיה

ויהודה חגג עם בני עירו את חידוש הקורבנות בבית המקדש במשך שמונה ימים, ולא הניח שום צורה של שמחה... וכבד את האלוהים בשירי תהילות ומנגינות עלי נבל ושמח את העם. וגדולה כל כך היתה חדותם על חידוש מנהגיהם, שנתנה להם הרשות לאחר זמן רב מבלי שציפו לכך, לעבוד את אלוהיהם, עד שחוקקו חוק לדורות אחריהם לחוג את חידוש העבודה במקדש במשך שמונה ימים. ומאותו זמן ועד היום הננו חוגגים את החג וקוראים לו חג האורים. ונראה לי, שנתנו את הכינוי הזה לחג, משום שאותה הזכות (לעבוד את אלוהינו) הופיעה בלי שקיוונו לה.

יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים

חיפוש דרך

מעשה ברבי נחום משטפינישט שנכנס פעם אחת, בליל חנוכה, בשעה מאוחרת לבית המדרש ומצא את אנשי שלומו, חסידים למדנים ואנשי מעשה, שקועים ראשם ורובם במשחק דמקה, כמנהג ימי החנוכה. כיוון שהרגישו ברבם, החלו מתביישים מפני שנתפסו באותו מעשה. התחיל הרבי לנחמם ואמר להם: למדו ושנו היטב את הכללים של המשחק הזה ולמדו מהם:

- נותנים אחד כדי לתפוס שניים.
- מתקדמים שלב אחד ולא שניים בבת אחת.
- הולכים רק קדימה ואסור לסגת.
- כשמגיעים לשלב העליון, למעלה, כבר רשאים ללכת לכל כיוון שרוצים.

...

לא כל יום נפגש אדם עם אלוהיו,
לא כל עת נתון אדם לתפילותיו,
לא כל שעה שעת חסד היא.

תועה אדם, טועה עד הגיעו לשיא דרכיו
ושבו חוזר ושוב אובד את עקבותיו
ומגשש ומחפש שביליו
אך אותם - המחפשים והתועים -
בנרות מבקש אותם האלוהים.

שפרה אלון

מנהיגות

בראשית דולק אור אחד.
עוד אחד ועוד אחד, ועוד אחרים.
החושך יחלוף כליל.

מתוך הצעירים בני דלת העם,
יבקע האור בראשונה,
ואחר ילוו עליהם האחרים: אוהבי הצדק והאמת,
החופש והקדמה האנושית, היופי.

ובהיות הנרות כולם דולקים,
ישתאו וישמחו על העבודה שנעשתה.
אין לך תפקיד חשוב ומביא אושר יותר מתפקיד השמש
משרת האור

בנימין זאב הרצל

גבורה

בצריפנו, צריף הנערים באושוויץ, היו מרוכזים בחורים מארצות שונות המשועבדות תחת השלטון הנאצי... ימי חנוכה הגיעו, הצלחנו להשיג נר אחד, אשר היה בשבילנו דבר רב משמעות. בלילה הראשון התאספנו בקומה העליונה של אחד הדרגשים והדלקנו בצוותא את הנר היקר לנו עד מאד. הנר הדולק הזה הדליק גם בלבנו תקוות חדשות לעתיד טוב יותר וחזק את בטחוננו ב"מעוז צור ישועתי". ברגע כזה התעוררו בנו הגעגועים הגדולים לעבר אשר בו חגגנו את ימי החנוכה בבית הורינו בשמחה. אבל העבר הזה נעלם ואיננו, ולכן התעוררה ביתר שאת הבקשה הבוקעת מעומק ליבנו, לעתיד שאמנם היה עדיין רחוק מאתנו, אבל בו תתקיים התפלה ששרונה אז והיא "תיכון בית תפלתי ושם תודה נזבח".

עדות אלמוני

לא יהיה ניצחון של האור על החושך כל עוד לא נעמוד על האמת הפשוטה שבמקום להילחם בחושך יש להגביר את האור

אהרון דוד גורדון

שירי חג אור ותקווה

תקווה

אני ואתה

מילים: אריק איינשטיין
לחן: מיקי גבריאלוב

אני ואתה נשנה את העולם,
אני ואתה אז יבואו כבר כולם,
אמרו את זה קודם לפני,
לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם.

אני ואתה ננסה מהתחלה,
יהיה לנו רע, אין דבר זה לא נורא,
אמרו את זה קודם לפני,
זה לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם.

אני ואתה נשנה את העולם,
אני ואתה אז יבואו כבר כולם,
אמרו את זה קודם לפני,
לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם.

ריבוי פנים וסובלנות

צריך שכל אדם ידע ויבין שבתוך תוכו דולק נר, ואין נרו
שלו כנר חברו, ואין איש שאין לו נר; וצריך שכל איש
יבין שעליו לעמול ולגלות את אור הנר ברבים, להדליקו
לאבוקה גדולה ולהאיר לעולם.

הרב אברהם הכהן קוק

הנרות הללו אנחנו מדליקים, כי נר יי' נשמת אדם.
הנרות הללו שווים בגובהם כי כל בני האדם שווים זה לזה.

וכל חיי אנוש קודש הם, ואין לנו רשות לפגוע בהם,
אלא לראותם, להוקירם ולשומרם בלבד כדי להודות
ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך.

הרבה נעמה דפני-קלן

שלום

תנו לנו מאה שנים של אהבה ושל שלום
ונמציא תרופה למוות.
הגבורה עוברת בוורדי העם.
מלחמה היא מחאה נגד הצחוק.

הצחוק והחיים הם מחאה נגד המלחמה.
אם נכפים עלינו קברים וגבורה,
נכפה על הגבורה והקברים
עולם של חיים שוחקים.

נבנה כאן משהו שיהיה יותר מאור לגויים,
הוא יהיה אור לאור!
למי ששכח שהאור הוא אי-חושך.

יורם קניוק

מי ימלל

מילים: מנשה רבינא
לחן: עממי

מי ימלל גבורות ישראל,
אותן מי ימנה?
הן בכל דור יקום הגיבור
גואל העם.

שמע!

בימים ההם בזמן הזה
מכבי מושיע ופודה
ובימינו כל עם ישראל
יתאחד, יקום ויגאל.

סביבון

מילים: לוי קיפניס
לחן: עממי

סביבון - טוב טוב טוב,
חנוכה הוא חג טוב.
חנוכה הוא חג טוב,
סביבון - טוב טוב טוב.

טוב נא טוב כה וכה,
נס גדול היה פה.
נס גדול היה פה,
טוב נא טוב כה וכה.

חנוכה

מילים: לוי קיפניס
לחן: עממי

חנוכה, חנוכה,
חג יפה כל כך
אור חביב מסביב,
גיל לילד רך.
חנוכה, חנוכה,
סביבון טוב טוב
טוב נא טוב, טוב נא טוב
מה נעים מה טוב.

ימי החנוכה

מילים: אברהם אברונין
לחן: עממי

ימי החנוכה, חנוכת מקדשנו,
בגיל ובשמחה ממלאים את
ליבנו
לילה ויום סביבוננו יסוב
סופגניות נאכל בהם לרוב.

האירו, הדליקו
נרות חנוכה רבים -
על הניסים ועל הנפלאות
אשר חוללו המכבים.

ניצחון המכבים נספר,
נזמרה,
על האויבים אז ידם כי גברה
ירושלים לנו הבירה
לב ישראל שירו לה שירה.

האירו, הדליקו...

לכבוד החנוכה

מילים: חנן ביאליק
לחן: עממי

אבי הדליק נרות לי
ושמש לו אבוקה.
יודעים אתם לכבוד מה?
לכבוד החנוכה.

מורי נתן סביבון לי
סביבון - עופרת יצוקה.
יודעים אתם לכבוד מה?
לכבוד החנוכה!

אמי נתנה לביבה לי,
לביבה חמה, מתוקה.
יודעים אתם לכבוד מה?
לכבוד החנוכה.

דודי נתן תשורה לי,
פרוטה אחת שחוקה.
יודעים אתם לכבוד מה?
לכבוד החנוכה.

באנו חושך לגרש

מילים: שרה לוי תנאי
לחן: עמנואל עמירן

באנו חושך לגרש,
בידינו אור ואש.
כל אחד הוא אור קטן,
וכולנו אור איתן.

סורה חושך, הלאה שחור!
סורה מפני האור!

עוף גוזל

מילים: אריק איינשטיין
לחן: מיקי גבריאלוב

הגוזלים שלי עזבו את הקן
פרשו כנפיים ועפו
ואני ציפור זקנה נשארתי בקן
מקווה מאוד שהכל יהיה בסדר.

תמיד ידעתי שיבוא היום
שבו צריך להיפרד
אבל עכשיו זה ככה בא לי פתאום
אז מה הפלא שאני קצת דואג.

עוף גוזל
חתוך את השמיים
טוס לאן שבא לך
רק אל תשכח
יש נשר בשמיים
גור לך.

עכשיו נשארנו לבדנו בקן
אבל אנחנו ביחד
חבקי אותי חזק תגידי לי כן
אל תדאגי ביחד כיף להזדקן

עוף גוזל...

אני יודע שככה זה בטבע
וגם אני עזבתי קן
אבל עכשיו כשבה הרגע
אז מחניק קצת בגרון
מחניק קצת בגרון.

עוף גוזל...

הדליקו אור

מילים: דודו ברק
לחן: אפי נצר

הדליקו אור ברחובות ושיר זמרו בעיר
מחר על פני כל התקוות יפציע יום בהיר
משובכים יגביה אז ריבוא יוני לבן
ושמש נקיה מפז תקרא מתוך ענן.

שלום שלום שלום על ישראל
אמרו אמרו שירי הלל שלום שלום על ישראל.

כשיאיר יום של זהב בהר וברמה
חידלו לכם מאש וקרב אנשי המלחמה
עזו זרים אלפי גוון ובואו בשירה
עם נערות הכרך כולן לעיר המוארה.

שלום שלום שלום על ישראל...

אם למחר שלום יבוא עד תמו הדורות
מן הרמה עד הר נבו הדליקו מדורות
אז הר להר שלום יאמר ואור גדול יהל
ויום חידש יזרח מחר על כל בית ישראל.

שלום שלום שלום על ישראל...

שיר של אחרי מלחמה

מילים: אריק איינשטיין
לחן: שם טוב לוי

שיר ישן נושן, שיר של חיילים
שחוזרים אחרי הקרב
שיר של אהובה, מחכה לך -
מישהו שר את זה קודם

זהו שיר אחרי מלחמה
הוא תמיד מזכיר לי תקווה
היא מחכה, אהובה כבר חוזר
זהו שיר שבא אחרי המלחמה

הוא כותב מכתב, היא עונה שלושה
ככה זה הולך תמיד
הוא שולח שיר, היא מוחה דמעה -
מישהו שר את זה קודם

זהו שיר אחרי מלחמה...

כל הרחוב יוצא, חוזק פרחים
כמה טוב שבא שלום.
הנה הם חוזרים, שיהיו בריאים -
מישהו שר את זה קודם

זהו שיר אחרי מלחמה...

שיר ישן נושן, שיר של חיילים
שחוזרים אחרי הקרב.

אנו נושאים לפידיים

מילים: אהרון זאב
לחן: מרדכי זעירא

אנו נושאים לפידיים
בְּלִילוֹת אֶפְלִים.

זוֹרְחִים הַשְּׂבִילִים מִתַּחַת רַגְלֵינוּ
וּמִי אֲשֶׁר לֵב לוֹ

הַצָּמָא לְאוֹר -

יִשָּׂא אֶת עֵינָיו וְלִבּוֹ אֵלֵינוּ
לְאוֹר וְיָבוֹא!

יֵס לֹא קָרָה לָנוּ -

פָּרָה שָׁמֶן לֹא מְצָאנוּ.

לְעֵמֶק הַלְכָנוּ, הַהָרָה עָלֵינוּ,

מְעִינֹת הָאוֹרוֹת

הַגְּנוּזִים גְּלֵינוּ.

יֵס לֹא קָרָה לָנוּ -

פָּרָה שָׁמֶן לֹא מְצָאנוּ.

בְּסֻלַּע חֲצַבְנוּ עַד דָּם -

וְיָהִי אוֹר!

אומרים ישנה ארץ

מילים: שאול טשרניחובסקי
לחן: נעמי שמר

אומרים ישנה ארץ
ארץ שכורת שמש
איה אותה ארץ
איפה אותה שמש?
אומרים ישנה ארץ
עמודיה שבעה
שבעה כוכבי לכת
צצים על כל גבעה
איפה אותה ארץ
כוכבי אותה גבעה
מי ינחני דרך
יגיד לי הנתיבה?

כבר עברנו כמה
מדברות וימים
כבר הלכנו כמה
כוחותינו תמים.
כיצד זה תעינו
טרם הונח לנו
אותה ארץ שמש
אותה לא מצאנו.

ארץ בה יתקיים
אשר כל איש קיווה
נכנס כל הנכנס
פגע בו עקיבא.
שלום לך עקיבא
שלום לך רבי
איפה הם הקדושים
איפה המכבי?
עונה לו עקיבא
אומר לו הרבי
כל ישראל קדושים
אתה המכבי.

התנועה הרפורמית
יהדות מתקדמת בישראל
www.reform.org.il

ממשיכים לחגוג גם באתר
החגים והמועדים התנועתי. גלשו עכשיו
לאתר בו תוכלו למצוא מגוון פעילויות
לכל משפחה, מקורות, טקסים, מערכי
חינוך ומידע על אירועי קהילות התנועה
ברחבי הארץ!
www.hagim.org.il